

УДК 321.022:343.9:343.352(477)

Смірнова Ю.О., ДонНУ імені Василя Стуса

СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В статті визначено поняття антикорупційного законодавства, його сутність та важливість. Названі основні нормативно-правові акти антикорупційного законодавства України та визначені його напрямки. Надано правову характеристику нового антикорупційного законодавства України та створених на його засадах антикорупційних органів.

Ключові слова: корупція, антикорупційна політика, антикорупційна стратегія, антикорупційне законодавство.

Сьогодні Україна стоїть на шляху складних демократичних перетворень. Запобігання та протидія корупції є однією з найважливіших складових цього процесу. За роки незалежності України корупція набула досить стійку тенденцію зростання, негативно позначаючись на правопорядку в країні, тим самим сприяючи розкладанню суспільства, моральних якостей її громадян, породжуючи недовіру і злість до державного апарату і до посадових осіб. Відсутність реальної боротьби з корупцією унеможливує наближення нашої держави до передових світових показників рівня життя. Корупція паралізує проведення реформ, що визнані керівництвом держави як пріоритет розвитку.

Феномен корупції у своїх працях досліджували В. Байдук, М. Гончаренко, В. Зеленецький, М. Мельник, О. Светлова, О. Терещук та інші. Сутності антикорупційної політики присвячені дослідження М. Азарова, О. Кальмана, П. Добродумова, О. Прохоренка, М. Хавронюка та інших.

Метою статті є визначення сутності нової антикорупційної політики України та аналіз антикорупційного законодавства України.

Об'єкт дослідження – антикорупційна політика України; предмет дослідження – антикорупційне законодавство України.

Визначення стратегії, а також конкретних заходів антикорупційної діяльності є вагомим для вироблення антикорупційної політики в Україні. Поняття «антикорупційне законодавство» є збірним. Воно стосується різних за юридичною силою актів, що спрямовані на попередження та протидію корупційним правопорушенням через державних службовців. Антикорупційне законодавство – це закони та інші нормативно-правові акти, якими встановлюються спеціальні законодавчі положення щодо запобігання корупції, виявлення та припинення її проявів, визначаються ознаки корупційних правопорушень та відповідальність за їх вчинення, регулюється діяльність державних органів чи їх спеціальних підрозділів, до компетенції яких входять протидія корупції, координація такої діяльності чи контроль та нагляд за нею. Сутність антикорупційного законодавства полягає у тому, щоб:

- обмежити, нейтралізувати чи усунути фактори корупції, запобігти конфлікту інтересів (особистих і службових), нормативно визначити рамки правової і етичної поведінки суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення;

- чітко визначити ознаки корупційних правопорушень, передбачити адекватні заходи відповідальності за їх вчинення, належним чином врегулювати діяльність органів державної влади та їх окремих підрозділів, які безпосередньо протидіють корупції [1, с. 82-83].

Впродовж 2014-2015 років Верховною Радою України було прийнято низку основних антикорупційних законів України:

- Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки». Стратегія покликана визначити першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити основу для подальшого проведення реформи у цій сфері, закласти засади формування та реалізації державної антикорупційної політики, запобігання корупції, покарання за корупцію,

формування негативного ставлення до корупції, та оцінки результатів та механізм реалізації антикорупційної стратегії.

- Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» визначає правові основи організації та діяльності Національного антикорупційного бюро України (НАБУ).

- Закон України «Про запобігання корупції» визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень, закладає засади функціонування Національного агентства з питань запобігання корупції.

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» регулює отримання фінансової підтримки політичною партією і внесків, порушення порядку надання або отримання державного фінансування статутної діяльності політичної партії, фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації або агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму за рахунок коштів державного бюджету, фінансову звітність політичних партій. Державний контроль за законним та цільовим використанням політичними партіями коштів, виділених з державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності, здійснюють Рахункова палата та Національне агентство з питань запобігання корупції [2, с. 13].

Базовим антикорупційним законом є Закон України «Про запобігання корупції» від 14. 10. 2014 р. № 1700-VII. Він регулює:

- формування та реалізацію антикорупційної політики;
- антикорупційні обмеження (щодо використання службового стану, отримання подарунків, сумісництва й суміщення з іншими видами діяльності, спільної роботи близьких осіб, після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування);
- попередження та врегулювання конфлікту інтересів;
- спеціальні антикорупційні інструменти (антикорупційна експертиза, спеціальна антикорупційна перевірка, Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, вимоги прозорості й доступу до інформації);
- захист викривачів (осіб, які повідомляють про факти корупції, від незаконного звільнення, переведення, зміни істотних умов трудового договору);
- відповідальність за корупційні й пов'язані з корупцією правопорушення;
- усунення наслідків корупційних правопорушень (скасування актів, визнання недійсними угод, відшкодування збитків у судовому порядку);
- міжнародна співпраця [3, с. 57].

Також даний закон регулює діяльність та правовий статус нового органу Національного агентства з питань запобігання корупції. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) – центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики. НАЗК є відповідальним перед ВРУ і підконтрольним їй та підзвітний Кабінету Міністрів України [4].

14 жовтня 2014 року Верховна Рада ухвалила Закон № 1698 «Про Національне антикорупційне бюро України», який набрав чинності 25 січня 2015 року. Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [5].

Важливою складовою антикорупційного законодавства є нова Антикорупційна стратегія (2014-2017 рр.). Вона ґрунтується на рекомендаціях, що були надані Україні Групою держав проти корупції (GRECO), Антикорупційної мережі для країн Східної Європи та центральної

Азії Організації економічної співпраці та розвитку. В новій стратегії враховані помилки, що були допущені при впровадженні попередніх антикорупційних стратегій, зокрема:

- стратегію затверджено законом, що забезпечило їй належну юридичну силу;
- визначено ключові пріоритети антикорупційної політики, серед яких: запобігання корупції у публічному секторі, в тому числі у законодавчій, виконавчій, судовій гілках влади; покарання за корупцію; формування негативного ставлення до корупції. Кожному пріоритету відповідає опис проблеми, визначення мети та заходів задля досягнення мети;
- проведені консультації з органами державної влади, інститутами громадянського суспільства, приватним сектором;
- передбачені щорічні парламентські слухання щодо стану виконання стратегії;
- визначено критерії оцінювання виконання [6, с. 33-34].

Антикорупційна стратегія 2014-2017 спрямована на:

- створення системи доброчесної та професійної публічної служби, що відповідає міжнародним стандартам;
- створення в Україні системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики на основі достовірних даних про корупцію, моніторингу виконання цих рішень та їх вплив на стан справ щодо корупції незалежним уповноваженим органом з питань антикорупційної політики разом із громадським суспільством;
- формування суспільної підтримки у подоланні корупції;
- запровадження ефективних антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади, а також у державних, казенних, комунальних підприємствах; забезпечення прозорості їх діяльності;
- подолання корупції у судочинстві;
- впровадження прозорості в системі державних закупівель;
- усунення корупції та її передумов в веденні бізнесу, створення сприятливого для відмови від корупційних практик бізнес-клімату;
- створення системи інструментів, які би дозволяли ефективно виявляти та розслідувати корупційні злочини. [7].

Таким чином, в Україні створено достатні передумови для розбудови ефективного державного механізму запобігання та протидії корупції. Ухвалення низки антикорупційних законів стало початком системної реформи з подолання корупції. Реформа включає в себе ухвалення нової антикорупційної стратегії та на її основі законів, що повністю врегульовують ключові сектори антикорупційної діяльності в країні: формування та моніторинг реалізації державної антикорупційної політики, превентивну антикорупційну діяльність, переслідування за корупцію. Окрім того, передбачено створення двох спеціалізованих антикорупційних органів, відповідальних за антикорупційну політику та запобігання корупції (Національне агентство з питань запобігання корупції), а також за виявлення та розслідування злочинів, вчинених високопосадовцями (Національне антикорупційне бюро).

Використана література:

1. Запобігання і протидія проявам корупції як елемент модернізації системи державної служби / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. – Івано-Франківськ, 2012. – 237 с.
2. Антикорупційний урок (Короткий навчальний посібник). – К., 2016. – 24 с.
3. Прояви корупції в системі освіти: запобігання та протидія: навч.-мет. посіб. / К.А. Бабенко, Н.Г. Діденко, М.В. Кондрашова та ін. – К.: Грамота, 2015. – 184 с.
4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 №1700 – VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №49, Ст.2056.
5. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 №1698 – VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №47, Ст.2051.

6. Альтернативний звіт з оцінки ефективності державної антикорупційної політики / Р.Г. Рябошапка, О.С. Хмара, А.В. Кухарук, М.І. Хавронюк, О.В. Калітенко; За заг. ред. А.В. Волошиної. – К., 2015. – 268 с.

7. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14.10.2014 №1699 – VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №46, Ст.2047.

Смирнова Ю.О. Сущность государственной антикоррупционной политики Украины.

В статье определено понятие антикоррупционного законодательства, его сущность и важность. Названы основные нормативно-правовые акты антикоррупционного законодательства Украины и определены его направления. Предоставлено правовую характеристику нового антикоррупционного законодательства Украины и созданных на его основе антикоррупционных органов.

Ключевые слова: коррупция, антикоррупционная политика, антикоррупционная стратегия, антикоррупционное законодательство.

Smirnova Y. The Essence of the State Anti-Corruption Policy of Ukraine.

The article determines the concept of anti-corruption legislation, its essence and importance. The key norms and legal acts of anti-corruption legislation of Ukraine have been named as well as its key vectors have been determined. The article provides legal characteristics of the new anti-corruption legislation of Ukraine and the newly established anti-corruption institutions.

Key words: corruption, anti-corruption policy, anti-corruption strategy, anti-corruption legislation.